

Af Christian Broen, projektleder, Dansk Byplanlaboratorium

Delstaten Thüringen i Tyskland

Udvikling frem for afvikling

Folk flytter væk. Det er en tendens, som mange yderområder oplever – i Danmark, som i resten af Europa. I den tyske delstat Thüringen arbejdes der ihærdigt med at få turismen til at blive løsningen på udkantsproblemet.

Den tyske delstat Thüringen ser ud til at miste en væsentlig del af sin befolkning frem mod 2035. De tidligere øst-tyske provins er nu en delstat, der i sin nuværende udformning dækker godt 16.000 km² og var i 2016 hjemsted for godt 2.15 mio. mennesker. Prognoser spår dog, at det tal i 2035 vil være faldet til 1.87 mio. Holder prognosen stik vil delstaten fra genforeningen i 1990 til 2035 opleve et befolkningstab på ikke mindre end 750.000 indbyggere.

Ligesom herhjemme regner man med, at de større byer vil vokse, mens de mellemstore byer og småbyerne generelt vil miste indbyggere. Blandt andet på grund af disse dystre fremtidsudsigter har delstatsregeringen i Thüringen igangsat en såkaldt IBA, der står for Internationale Bauausstellung (red. International Arkitekturdstilling). Formålet er at fostre nye erfaringer og løsninger på emner som befolkningstilbagegang

og de fænomener, der følger heraf, såsom fattigdom på landet, nedgang i kommunale indtægtsgrundlag og bygningers forfald. Med hovedtemaet StadtLand fokuserer IBA Thüringen på at undersøge og redefinere forholdet mellem land og by. Indsatsen startede i 2012 og løber indtil 2023.

Internationale Bauausstellung (IBA) Thüringen

- Projektperiode: 12 år (2012-2023).
- Økonomi: Fast bevilling på 1.5 mio. euros til materielle og tekniske ressourcer hvert år i 12 år fra delstatsregeringen. Derudover er der midler til projekterne fra Thüringen, den tyske stat, EU og private parter.
- Bemanding: Ca. 15 mand stort sekretariat.
- Projektområde: IBA Thüringen er statsdækkende indsats i hele Thüringen.

Nye veje, nye kvaliteter

“Vi arbejder med at skabe det gode liv for dem, der er blevet tilbage i Thüringen,” siger projektleder Ulrike Rothe, der taler dansk, fordi hun har taget en del af sin uddannelse på arkitektskolen i København.

“Vores tilgang er projektbaseret og fælles for de godt 30 bygningsprojekter, som vi indtil videre har igangsat, er at facilitere inddragelse og samarbejder mellem lokale foreninger. Vi bringer arkitektfaglig ekspertise ind udefra for at løfte projekterne, vise nye veje og give området nye kvaliteter. IBA-indsatsen i området Schwarzatal er særligt interessant, da dalens problemstillinger ligner en, som man meget vel kunne have i Danmark: Mange tomme og forfaldne huse, faldende indbyggertal og en aldrende befolkning.

Hub Rottenbach Station

Midt i Schwarzatal ligger den lille landsby og stationsby Rottenbach, hvor der i dag bor cirka 1.800 indbyggere. Her har indsatsen gået på at styrke fælles mødesteder for de lokale indbyggere: “I Rottenbach har vi i samarbejde med lokale arbejdet med planer for at skabe nye mødesteder på den gamle togstation, der har stået

tom i henved et årti. Selvom de lokale kræfter var meget energiske, har vi haft svært ved at finde den lokale medfinansiering på 10 %, som IBAen kræver for at igangsætte et projekt. Men den er på plads nu, og vi er i gang,” fortæller Ulrike.

Den gamle stationsbygning er ved at blive istandsat med nye mødelokaler, en café og en butik, der sælger lokalt producerede fødevarer. IBA Thüringen har i den forbindelse været med til at etablere et fødevarerekooperativ af lokale producenter, der bemander butikken og cafeen. Rottenbach Station er fortsat betjent af mange daglige togafgange og busafgange. Derfor omlægges stationspladsen til en multifunktionel plads, der både kan håndtere bus- og togrejsende og kan bruges, når fødevarerekooperativet holder markedsdage. Desuden indrettes nyttehaver på en del af pladsen.

Indsatsen her styrker hele byen som et samlingssted: “Særligt butikken giver god mening, da Rottenbachs sidste købmand lukkede for flere år siden og siden har det ikke været muligt at købe dagligvarer i byen,” siger Ulrike, “men på den helt store klinge ønsker vi samtidigt at fremme et mere langsigtet mål om at fremme en lokal madkultur, der bygger på kvalitetsfødevarer og regionale

traditioner – både for de lokales skyld, men også for turister.”

(Bygnings)kulturturisme er sagen

Det bjergrige Thüringen har historisk set været en stærk turismeregion. I omkring 100 år blomstrede turismen, og der blev opført mange klassiske pensionater og gæstehuse. Vende-punktet blev murens fald, og i årene efter lukkede mange af pensionaterne. Ligesom andre turistfaciliteter som kroer og restauranter, der i dag står ubenyttede og forfaldne hen.

“Som IBA vil vi gerne vise vejen for en turismeform, der samtidig kan give regionen en ny identitet og stolthed,” siger Ulrike og fortsætter: “Vi ser mange arkitektoniske værdier i de gamle pensionater og “gasthäuser”. Vi kan ikke medvirke til at istandsætte dem alle, men vi vil gerne prøve at skubbe udviklingen i en positiv retning.”

Hub Rottenbach Station. Fødevarerekooperativ Rottenbach Station holder markedsdag. Foto udlånt af IBA Thüringen /Thomas Müller.

Ferieligheden i Heimatmuseum Döschnitz: Ferieligheden i Heimatmuseum Döschnitz. Vi har indrettet lejligheden så det tydeligt fremgår hvad der er nye installationer og hvad der er oprindelig bygningskultur, siger Ulrike. Foto udlånt af IBA Thüringen / Dörthe Hagenguth.

Et vellykket eksempel er indretningen af en historisk ferielejlighed. Ulrike fortæller: I landsbyen Döschnitz findes et fint, lokalt egnsmuseum, hvis besøgstal dog ikke er så imponerende. Museets 1. sal stod tom, og her har vi for ganske små midler vi indrettet en ferielejlighed, der forener oplevelsen af at bo som for 100 år siden med nye, moderne bekvemmeligheder som toilet og bad."

Projektet tiltrak sig megen opmærksomhed lokalt og er fuldt booket med starten af sæsonen i april 2018.

Hvad kan Schwarzatal og Thüringen tilbyde turister?

Selvom tiden efter murens fald har været hård for turismen Thüringen, ser Ulrike Rothe dog positivt på fremtiden, hvor Schwarzatal kan tilbyde en alternativ turismeform:

"Vi tilbyder en anden turismeform, der henvender sig til et turistsegment, der interesserer sig for de kulturhistoriske bygninger. Med en varm sommer som i år kan Schwarzatal tilbyde frisk luft og køligt klima i bjergene. Desuden kan en ferie i nærområdet i fremtiden være en mere bæredygtig

turismeform end at flyve til Middelhavet eller Østen. Desuden ligger Thüringen midt i landet og har god togforbindelse til vækstområder som Berlin, Hamborg og München."

I euro for et hus

Med de gode erfaringer fra projektet overvejer IBA Thüringen at starte endnu et ferielejlighedsprojekt op, fortæller Ulrike: "Jeg blev ringet op af en arving til et hus, som gav os et tilbud, som egentligt er svært at afslå: Huset havde stået tomt i 20 år og arvingen sagde: "Enten river jeg det ned, eller også må I købe det for en euro!""

Et fristende tilbud, men udover renoveringsomkostninger peger Ulrike på udfordringer med at få lokale til at overtage projekterne i det lange løb: "Vi var heldige, at en arkitekt fra den tegnestue, som vi arbejdede

sammen med, blev så glad for ferielejligheden, at hun har påtaget sig opgaven med at stå for at leje den ud. Sådan gik det denne gang, men det er et generelt problem som IBA'en oplever. Når pilotprojekterne er færdige, og bygningerne istandsat, kniber det med det lokale ejerskab."

Online eller off line?

En anden udfordring for turismen i området er wifi: "En egenskab ved turistopholdet i Schwarzatal er, at den på godt og ondt er offline. Internetforbindelsen i dalen er dårlig, men måske er dette en ulempe, der kan vendes til en fordel? Det ligger ikke lige for, at området får bedre forbindelse, så vi diskuterer, om det kan være en fordel for turisterne, at de kan være offline, mens de holder ferie her, siger Ulrike med et glimt øjet.

